

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.
Fieca apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un sir garmond:
o dată 14 fl., a doua oră
12 fl., a treia oră 10 fl.

Tot ce privesce fiecă,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»

in
Blaș.

Foe bisericescă-politică.

Anul XII.

Blaș 9 August 1902.

Numărul 32.

ȘOVINISMUL.

S'a accentuat de atâtea ori, că șovinismul magiar, e așa de infiltrat în firea compatrioților nostri. cât, chiar și pentru casul, când un guvern ar cerca să respecte legea față de naționalitățile din Ungaria, ar avé să lupte din răspuțeri cu opinia publică magiară, care i-ar face cea mai strașnică opoziție.

Zilele trecute ni-s'a dat prilejul de a ne câștiga o nouă convicție despre acest trist simptom; convicție, care tot mai mult ne umple de îngrijiri față cu viitorul, ce ne așteptă în această patrie, pe care o locuim de aproape două mii de ani.

Călătorind pe tren, am ajuns în un compartiment cu trei magiari. Era noapte și retras în un colț, cercam să adorm. Unul dintre călători, bine îmbrăcat, care vinia de la Orade și mergea la Sibiu, se plângea, că nu pôte să adormă pe tren, asta ca să legitimizeze ore cum pofta sa de a întreținé conversație cu cine-va. Începută odată, vorba porni înainte.

— Ce mai face Kulturegylet-ul Dvostre? — întrebă dl de la Orade.

— Lucră înainte, — răspuse un preot catolic.

— Și ce anumit?

— Ridică școli, plătesce învățatori în locurile espuse, dăruiesce cărți pentru bibliotecile poporale, împarte ajutóre și premii băeților de școlă etc.

— Dar cu cumpărarea de moșii se ocupă?

— Nu!

— Atunci nu plătesce o ceapă degerată.

— Cum?

— Fôrte simplu, proprietarii magiari scăpăteză și dacă nu se află cine să-i mântuie, țara e pierdută, va cădea în mâna străinilor, cari ne batjocoresc.

— Ei, dar îi va regula Wlassics, — observă celalalt călător.

— Wlassics? nu-l cunoșceți, Wlassics e un (vorbă de ocară). Ce a făcut de când e la minister? nimic! și azi sint sute de învățători, cari nu știu unguresce, ér de chipul cum se propune în școle limba magiară nu mai vorbim. Trebuie să începem ér cu forța, cu puterea brachiului, că prea ne-aū coplesit străinii. (Se înțelege că românii și sașii).

— A trecut vremea forței — observă ridënd preotul.

— Facem să revie; nu se pôte să mai trăim altcum, imi cunosc eū ómenii. Dar, ca să nu părăsim discuția, dacă Kulturegyletul nu se ocupă cu mântuirea moșilor magiare din mâna băncilor române și săsesci, ar puté să o facă acésta Episc. Majláth, e bărbat distins, bogat și are concesiuni.

— Majláth se ocupă cu alt ceva — reflectă preotul.

— Da, cu întărirea catolicismului, dar n'ar trebui să-și uite, nici de astă laltă.

Și conversația trecu mai de parte la completarea scaunului vacant de la Orade.

— E vorbă de Belopotoczky, dar nu i-ași recomanda să vină la Orade, ar fi rēu primit. Și în sfirșit nici n'are ce căuta acolo: e neamț, dacă nu-i indestulit cu actualul oficiu, dispună-l la Linz, ori airea în Austria, dar nu ni-l deie noue.

Mé opresc aici, și observ, că e absolut autentic tot ce am reprodus.

Călătorul care venia de la Orade, ceva avocat sau director de bancă, se vede, că e din cei crescuți în acel spirit infect, care a făcut anii trecuți atâtea miserii populațiunii române din Bihor. Din vorbele sale resuflă tótă ura ce-i clocote în piept cortra celorlalți ómenii, cari nu sint din neamul său. Pentru ast fel de indiviđi sint nimica

românii și sașii; pentru ei ordinațiunile arbitrare ale dlui ministru de culte nu plătesc nimic și școlele de magiarisare, de cari acuși vom avé în fie care comună, sint fióre la ureche. Trēbue să reîntórcem la vremi de tristă amintire, brachiul trebuie să revină să-și întindă stăpânirea în țară, injungând tot ce nu e magiar.

Pentru ast fel de ómenii, activitatea neobosită a distinsului Episcop Majláth, care umple de admirație pe toți prin zelul său ce nu cunoșce margini, e nimic, pentru că nu-și varsă tesaurii sēi în a mântui din ghiarele peririi pe îngânfații nemesi decăduți, cari nu știu de cât să mance de-a gata din sudórea altuia. Belopotoczky e ceva neamț, care n'are ce căuta în Ungaria, unde numai Episcopi magiari aū drept de esistență, chiar și în fruntea bisericelor nemagiare.

Cum se va puté ajunge vreodată la înțelegere cu ast fel de ființe, de cari e plină inteligința magiară! căci nu credem, că cu tot șovinismul lor, compatrioții magiari doresc să stele în fruntea unui răsboi de esterminare a tot ce e străin de ei. Nu credem totuși, că ómenii cu mintea mai senină, cred, că e de trēbuintă să se începă lupta pe un ton așa de ascuțit.

Cei cu minte din compatrioții magiari, ar trēbui să întrevină, special în jurnalistică, ca să se localizeze acésa hólă, ce amenință să distrugă gândirea liniștită și să cangreneze întregă societatea. Și credem, că chiar acum, când neliniscea de la granițele regatului nostru cresce și se estinde, credem, că cel puțin în interioru țării n'ar trēbui ca locuitorii să fie ast fel nelinișciți și turburați.

O poftesce acésta rațiunea de guvernămint și nu ne indoim, că cei în drept o știu acésta și vor nisui să o pună în praxă, dacă doresc pacea și bună înțelegerea.

„SUVENIR DE BLAȘ”

cuprinde diferite vederi din Blaș de o frumșeță admirabilă, și esecutate artistic.

Costă numai 1 oor.

Afacerea Kossuth-Iancu. — Comitatul Arad a fost recercat să intrevină la parlament pentru ridicarea unui monument lui Kossuth. Comisiunea face propunerea în acest înțeles. Contra acestei propuneri era natural ca românii să lupte. S'a ridicat deci Dl. Dr. Ștefan C. Pop și într-o vorbire alăsată și plină de entuziasm și de iubire față de eroul nostru național, cere trecerea la ordinea zilei.

„Dvtră, zice între altele Dr. Ștefan Pop, nu ne lăsați să ne împlinim datorința față de eroii noștri, banii adunați cu crucerul din sudorea poporului român i-ați confiscat.

Noi românii nu putem adera la ridicarea unui monument pentru Kossuth din visteria statului, până când nouă și din banii proprii ni-se interzice a ridica monument lui Avram Iancu.

Dacă voiți să faceți un act de loialitate și voiți să vă arătați drepti și justți, primiți propunerea mea, pe care o fac în numele tuturor Românilor, ca congregațiunea noastră să facă propunere înaltului guvern, ca fără amânare să ridice opreliștea pusă pe fondul lui Iancu și să-l predea destinațiunii sale, atunci și noi vom uita injuriile, ce ni-s'au adus și vă vom considera ca pe unii ce scitiți respecta și drepturile altora.”

Cuvintele aceste au produs aplauze furtunoase din partea Românilor.

Ungurii sînt înse cătrăniți până la nebunie, că un valach a îndrăsnit să asemene pe Kossuth cu Iancu.

Foile varsă foc de necas și atîță masa poporului contra luptătorului nostru. Printre advocații neromâni circulă, pentru subscriere, o arătare la camera advocațională; prin care să cere maximul pedepsei pentru

Dl. Dr. Ștefan C. Pop, care, să zice în arătare, a calomniat pe eroul națiunii magiare pe Kossuth Lajos.

Firma advocațională de la poartă l-a fost mînjită.

Revistă politică.

România. Am anunțat și noi călătoria Regelui Carol al României la Ischl, unde se va întîlni cu Majestatea Sa Monarchul nostru. Întîlnirea aceasta, cu toate că acești doi Domnitori s'au întîlnit în fie care an, este viū comentată de întreaga presa Europeană, fără indoială în vederea chaotică situațiunii din Balcani, față cu care România formeză și se distinge ca un punct luminos. Și noi numai a ne bucura putem, vedînd cât de mult e prețuită România de toate marile puteri.

Primirea Regelui Carol la Ischl a fost foarte cordială. S'au aranjat festivități. În 6 August Regele Carol a părăsit Ischlul, mergînd la locul de cură din Gastein.

În guvernul regatului român s'au făcut unele schimbări de portofoliu și anume: D. Sturdza, ministru președinte și min. de război; Aurelian, min. domeniilor, agricultură, industriei și comerțului; Pallade, min. de interne; Stoicescu, ministrul lucrărilor publice; Spiru Haret, min. de culte și instrucțiune; Brațianu, min. de externe; Costinescu, min. de finanțe și Stătescu, min. de justiție. Noul cabinet a depus în Sinaia jurămintul înaintea Regelui.

Franța. Lupta contra congregațiilor continuă. Catolicii resistă în toate părțile, demonstrând contra acestui abus draconic de libertate. Abatele Gayrand, deputat ține prelegeri publice prin orașe și îndemna la luptă contra dușmanilor școlilor catolice. Cei mai distinși scriitori sînt angajați în această luptă.

Anglia. În 9 August va fi încoronarea Regelui Angliei. Ceremoniile încoronării vor fi cu mult mai simple ca cele planuite la început, cauza e morbul Regelui. Domnitorii Europei vor lua parte prin ambasadorii lor.

Correspondințe.

Catechisarea în școlile populare.

Din Mărginime, August 1902.

Existența unui stat și în stat a fie cărui popor, se bazează pe morala și religiozitatea fiilor săi. Dacă acestea încep a fi desconsiderate, și în urmare a peri din inima cetățenilor, urmază cele mai dezastrușe păcate, — prevestitorele ruinei, — până când încetul pe încetul totul se dărîmă și preste ruinele lui se ridică alte popore mai cu credință în Dumnezeu, mai pline de viață.

În fie care stat de ordine și bine organizat, de la cel mai înalt până la cel mai mic oficianț, cu toții corecți și conștiențioși, între limitele legii trebuie să-și împlinescă datorințele impuse prin oficiul, de care se învrednicesc. căci numai așa organismul statului funcționează regulat și rezultatele lui sînt fericitoare pentru toți cetățenii.

FEUILLETON.

Codrul miseriei.

— Alegorie de W. Seemann. —

E sară. Sorele s'a cufundat după munte și crepusculul își întinse aripile peste șesul estins. Ochiul abia pōte zări ceva; sus pe bolta azurie, ici și colo lucesce câte o stea.

Un singur om grăbesce pe îngusta cărare crescută cu erbă. Era încă tinēr. Un fulg ușor migia pe buzele-i tinere. Ochiul săi negri schinteia îndrăsnit și nepăsător. Trăgînd un cîntec vesel, privi puțin regiunea ce-l încunjura, el nu vedea nici la dreapta, nici la stînga și nici nu observa, că arborii și arbustele, cari la început steteau izolați, se apropiau tot mai tare de el.

De odată se opri. Cărările se încrușeau în diferite direcțiuni, și chiar înaintea lui se înălța o pădure deasă. Privi împejur.

O negură albă se înălța de pe câmpie în jurul lui; luna era sus și își vîrșea peste munte palidă sa lucire de argint. Negră și mută sta pădurea.

Să între ore? Se cugetă o clipă. Apoi superb își înălță capul și pășesc înaintea. La început cu precauțiune, mai apoi iute și fără grije. El pătrunde tot mai adînc, tot mai adînc în pădure. Ca nîsca nălucl arborii înalți își luteau crengele spre cer. Calea la început largă se

strîmța din ce în ce. Ochiul abia mai pōte zări ceva. Tinērul străbate prin tufiș înainte.

Așa a putut merge mai multe ore, fōmea și obosala erau să-l copleșescă. Pașii săi devin din ce în ce tot mai înceti, până când în fine se opri. El nu putu merge mai departe. Chiar în fața lui, curmeziș peste drum, zăcea un trunchiū desrădăcinat de furtună. Obosit se aședea pe acela; și era cu neputință a mai înainta. După ce se odihni cîtva timp, se ridică și merse înapoi pe drumul, pe care a venit. De odată l'a apucat o frică neașteptată, ceea ce lui nu i-se potrivea. Înainte numai, numai de ași eși afară din pădurea aceasta, cugeta el. Dar încetrău? Deși era obosit, fugi mereu înainte, picioarele îl purta repede, acūși pe o cale, acūși pe alta. Înse spre ceea mai mare spaimă a sa observă, că el s'a reintors tot la locul acela, de unde a voit să lese afară. Desperat s'a aruncat jos, își ingrōpă fața în mînă și plînsese înecat. Apoi strigă cît putu după ajutor. Când înse privi în sus, se înfrică și mai tare, căci înainte lui stăteau trei bărbați.

Unul purta un vesmînt pompos, brodat cu aur greu și era încins cu un brău împodobit cu petri scumpe.

Al doilea avea vesmînt negru și brău roșu, ăr al treilea o cămașă azurie și un brău de piele. Acesta ținea în mînă o bardă grea.

„Ce faci tu aici?” îl întrebă cei trei.

„Îndurați-vă de mine, eu sînt foarte obosit. Spuneți-mi într'adevăr unde me aflu!”

„Tu ești în Codrul miseriei” îi răspunse cei trei.

„Ajutați-mi, mîntuiți-me, conduceți-me afară din locul acesta sălbatic,” se ruga el.

„Alegeți pe unul dintre noi, care să te conducă.”

Tinērului i-se pără a fi mai bun cel îmbrăcat în vesmîntul de aur. „Pe tine te aleg,” zise el cătră acela.

Cel provocat nu răspunse, surise numai și-și ridică mîna, cei doi dispărură. Apoi pași repede înainte și tinērul îl urma pe jos. Mult merseră ei tăcînd, în fine tinērul se opri și zise: „Eu sînt obosit, nu pot merge mai departe. E încă mult până vom ajunge la marginea pădurii?”

„Drumul încă e departe și tu ești plîpînd. Eu nu te pot conduce afară. Înse primesce sabia acesta și ascēptă, peste cîteva clipite va trece pe aci un călăreț, tu ucide-l și ia-l calul, care te va duce mai departe!”

„Val mie” strigă tinērul „cine ești tu, de me sfătuesci la așa ceva?”

„Eu sînt Crima.”

„Fugi de lîngă mine” strigă tinērul înspăimîntat.

Acela scōse un hohot urit și dispără.

Din noū se aruncă tinērul jos și strigă după ajutor. Când privi în sus, în fața lui stăteau cei lalți doi omeni și îl provocă de noū să-și alegă pe unul dintre ei de însoțitor.

Tinērul și-l alese pe cel îmbrăcat în negru și cu brău roșu. Tăcūți pășesc ambii. După o cale îndelungată, ajung la un abis adînc, din care se aușiau gemete și vaiete. Cel îmbrăcat în negru se opri.

Stat și Biserica sînt două societăți mari și de mare însemnătate, cari deși stau independente una de alta, dar ajutându-se împrumutat încredințat, unul lucră la fericirea temporală, altul la fericirea eternă a tuturor oamenilor, și apoi știut este, că de la hărnicia, dibăcia și conștiințioasă a lucrătorilor atîrnă, ca fructele ostenelilor lor să fie binecuvîntătoare ori ruinătoare, pentru întreaga obște: „alții sînt, cari sîmănă și alții cari seceră; alții sînt lucrătorii și alții culeg fructele.”

Noi preoții sîntem aleși a lucra în viața Domnului. În marea grădină a neamului român, ca morali și religioși credincioși să crescem bisericii, națiunii și statului.

De la împlinirea conștiințioasă a tuturor obligamentelor și datorințelor impuse nouă prin oficiul de păstori sufletesci va atîrna soliditatea și tăria bazei, care are să servească ca fundament de existență viitoare a Bisericii și poporului nostru. Greu dar sublim este oficiul unui preot conștiințios, căci el trebuie să fie adevăratul părinte al fiilor concredinții conducerei lui pastorale; și mai ales azi, când indiferentismul voescă cu ori ce preț să se intrudă cât să pôte de timpuriu, deja în inimile fragede ale copiilor noștri, edificiul credinței micilor odrasle trebuie așezat pe o basă cât să pôte de solidă, care nici de cel mai puternic orcan să nu se clătine. Cuvîntul lui Dumnezeu deci și învătura bisericii Domnului Christos, acestea devize să fie scutul și armele, pe cari copiii noștri acasă, dar mai ales în școlă din bună vreme să învețe a-le manua.

Etă deci, că pentru un preot nu este un teren de activitate atît de momentuos și între multele lui datorințe nici una așa de obligatorie în păstoria sufletescă, care ar fi atît de grea și ar pretinde o paciință

atît de mare, ca tocmal înștiințarea morală în școlă.

La școlă confesională înse catechetul concrede prea mult învățatorului. Nu numai că e procedura cea mai corectă, dar firea lucrului, oficiul de preot și atâtea ordinațiuni ale superiorității noastre bisericesti pretind, ca însuși preotul să îndeplinească instruirea religiozo-morală și prin adevărata lui iubire față de fitorii lui credincioși, să păzescă inimile blânde de neghina aruncată de inimicul cel rău și să le planteze cu cunoștiință deplină a Evangeliului și spiritul vieții creștinesci.

Durere înse, că cei mai mulți dintre preoții noștri — onore excepțiunilor — din comoditate ori din lipsa de zel pastoral își neglijează într-un mod condamnabil această datorință a lor atît de sfîntă. Concred învățatorului în cele mai multe cazuri propunerea religiei și moralului, nerefectând la aceea, că bietul învățator și așa i-se impun multe și grele sarcini, cărora el satisfăcînd conștiințios, obosit de oficiul lui de educător, abia ascaptă să respire puțin aer curat și să se bucure de libertate — când colo mai trebuie — de voe de nevoe, — să suplinească și pe dl părinte în oficiul de catechet! Ôre cu ce rîvnă de dragoste va propune învățatorului și cu ce rezultat, când știe, că acest obligament nu e al său, și că el o face această numai din respect față de directorul său școlar sau chiar de slă?! În celea mai multe cazuri fără rezultatul dorit și intenționat, ăr urmarea e, că inimile mititeilor vor rămănea reci față de tot ce e sfînt și creștinesc, ăr respectul cuvenit față de părintele lor sufletesc nu va prinde rădăcini și neavînd basă încetul pe încetul se va micșora când adulții, bărbații sau chiar bătrînii vor fi! Da, căci dacă nu se pune fundament religiosității,

vieții și modului de engetare creștinesc în prunci, cum s'ar puté accepta așa ceva de la tineri, cum s'ar puté accepta, ca după o atare educațiune indiferentă, adulții să străduescă în umilință, iubire și pace creștinescă?

La o parte deci cu comoditatea și indiferentismul, căci azi, când progresul ce l'au făcut științele pedagogico-didactice, este o admonițiune serioasă pentru preoți, azi, când educațiunea religiozo-morală e atăcată mai mult ca ori când, nouă preoților nu ni iertat a rămăne nesimțitori și reci în fața pericolului.

Dacă avem cât de puțină iubire față de mititei, dacă voim ca religioși, blâni și morali credincioși să crescem pentru Biserica, harnici fi patriei, dacă voim a ne scăpa de continuele lamentări, că cutare și cutare păcat s'a încuibat și rîde mereu la fundamentul existenței religiozo-morale a poporului nostru, să ne lăgrim, ca adeverați și conștiințioși păstori sufletesci, a ne cresce — începînd din școlă — credincioși însuflețiți spre iubirea lui Isus și a bisericii sale, cari să fie gata a trăi nu numai în mod creștinesc, ci și a se opune cu inima tare la ori ce ademenire imorală și ireligioasă.

Frate mic.

DIN ȚARA HAȚEGULUI.

— 1 August n.

Deși cam târziu, totuși cred că nu e fără interes, să Vă comunic unele date despre școlile gr-cat. din districtul vicarial al Hațegului, care se estinde pe o mare parte a unui din cele mai romănesce ținuturi din patria noastră și de aceea luat mai

„În această prăpastie locuiesc Morțea” zise el. „Aruncă-te la vale și vei afla mîntuire.”

„Vai mic” strigă tînrul „cine ești tu de me sfătuesci la o așa faptă?”

„Ești sînt *Desperarea*,” zise el cu glas înădușit și dispăru.

Tînrul strigă din nou după ajutor și înaintea lui stătea cel îmbrăcat în cămășa azurie, cu o bardă în mână.

„Vină cu mine” zise el. „Drumul într'adevăr e departe și recere multă încordare, înse celui ce suferă, Dumnezeu îi ajută.”

El prinse pe tînr de mână și plecară. Cu secură tăia trunchiurile din cale și făcea drum prin tuși.

„La unul dintre butucii aceștia grei” demăndă el apoi tînrului. — Tînrul deși era obosit și flămînd, totuși luă pe umeri un butuc. Cu cât mergeau mai departe, cu atît pădurea devenia mai rară. Sarcina i-se părea tot mai ușoră, căci speranța îi întărise pașii.

În fine se luminează, el steteau în marginea pădurii. Sorele era sus și-și versa razele-și aurii peste câmpia verde.

„Dorința ta este împlinită,” zise conducătorul, „eu te-am condus afară din *Codrul miseriei*. Aruncă-ți acum sarcina jos.”

Tînrul ascultă și întrebă: „Cine ești tu, care mai condus așa de bine, ceea ce cel alaiți doi n'au putut?”

Ești sînt *Munca*,” zise străinul și dispăru.

Claudiu.

Ilia căprariu pră drumu Orăviței.

Când Iliă o plecat, toată lumea dă iel vorba. În Tievaniu-marie, unde sînt naționalistii, or plesnit dă mânia oamenii, când or auzit că Cărnicienii se duc la Peșta să chieме pră un Domn dă obligat;

— Dar unde-i naționalul? — Unde-i hotărîrea comitatului național, că să nu aliagă oamenii obligat. Las' că-l învățăm noi pră Cărnicienii, ce-l a fi român.

Din depărtare se aude glasul clănetului și glasul lui Iliă cum cîntă că:

Șin-o făcut crișma 'n drum
tra ra tra ra rum
N-o făcut-o dă neibun
tra ra tra ra rum
Și-o făcut-o dă cu mince
Șine întră 'n ea să cînce
tra ra ra, ta ra ra,
tra ra, ra ra rum.

Cociașu mîna caii dă cugeți că-i cocia lu Sfîntu Iliă din ceriu.

Când Cărnicienii ajung cu cocia lîngă Carășu, vro patru Tievănenți le les în drum, dîntre sălci.

— Halt mă! Undje ați plecat?
— Mergiem la Peșta.
— Dă cie?
— Pră noi ni-o trimes satu, ca se vorbim cu 'npărăția, să căpătăm pășunie.

Domnu Pășulie din Oravița ni-o dzis, că să rugăm pră Domnu Cherebeți, iel nie căștigă.

— Mă! Cum ai dzisesăși, Cherebeț?

— Cherebeț.

— Să va fiă loat o miță dă draci, ala nu-i Cherebeț fără Kierăkieș. Un jîdov din Peșta, pră care mai naince l-o chieimat jîdovesce. Ala vă căștigă un drac și jumătate. Ala mă, vria să fiă obligat și daia o dzis, că vă caută pășunat, ca să țineți cu iel. Voi, să vedje că nu vis rumăni. N-ai auzit tu dă comitatu național, carie or aflat, că după cie, nu puciem să fim toți obligați, apoi mai bine să nu fie nime.

— Dă cie să fim audzit?

— Dă comitatu național.

— Da cum să nu fim audzit noi dă . . . cumăi dzic?

— Comitatu național.

— E, știu io. Pietre, o nuți aduci amintie. . . . că anu trecut am și alies membri la comitat . . . știu io. Acoloi comitatu . . . undjel varmegia, sci, undje-o fost închis Moise Peșta, când o furat oile alea . . . da cum să nu scim.

— Mă, prosti vis voi.

— Dăcie se fim proști! Proști vis voi — cîntă mă. Niță dă în cai, că noi cu oamenii ca voi nu stăm de vorba

Șin-o făcut . . .

Niță, cociașul dă în cai, — Filip suflă în clănet, ără Iliă cu Petru începe să cînte; D-odată Tievănenții naționalistii, săr în cocia, și încep să mi-i piseșe pră Cărnicienii.

Că . . . mama lui în coaci . . . că mama lui în colo. Destul că cocia o stat — și ăr' o plecat. În cocie era ca o clac

tare la ochi din partea celor ce voesc să ne răpescă tesaurul limbii strămoșești prin introducerea forțată a școlilor de stat, adică magiare.

În acest district vicarial sînt 26 parochii și 19 filii, aproape toate curat greco-catolice. Școli gr. cat. sînt 11, la care umblă copiii din 15 parochii și 6 filii; la școlile comunale (mai înainte grănițarești) umblă copiii din 4 parochii și 1 filie, 6 la școlile de stat din 7 parochii.

Edificii scolastice sînt în 10 parochii toate zidite în anul din urmă și corespunzătoare.

Învățători au fost 10 calificați și 1 absolut de preparandie.

Avere mobilă și imobilă au școlile foarte puțină și adică: 1500 cor. în capitale și 131 jugere pădure și ast fel toate cheltuielile împreunate cu susținerea școlilor și salariile învățătorilor, care fac 7050 cor. se încasază de la credincioși. Ajutor de stat primesc 2 școli, au câte 100 cor. (2 quin-quenale) și una 400 cor. Biblioteca școlară sînt numai 2 și acele mici, 6 de recuzite de învățămînt încă duc lipsă mai multe școli.

Esamenale s'au ținut la toate școlile sub prezidiul Rysm. Din Vicar Dr. Iacob Radu, care voinde să cunoască cu de-a măruntul starea școlilor și mersul învățămîntului, cu zel neobosit a alergat până și în cele mai depărtate comune din munți și a presidat esamenale. Resultatul esamenelor a fost: 2 foarte bun, 2 bun, 4 îndestulitor, 2 puțin îndestulitor și 1 neîndestulitor.

Dintre primii obligați la școlile gr. cat. au frecventat de la 6—12 ani 42.54%, 6 de la 13—15 ani 41.36%, adică mai puțin de jumătate; 6 la școlile comunale

dă tului oamenii. Iată omni dracului, și Petru Gugulea, căruia i plăcea bătaia își ia totă inima în dinți, și din răsuferi să umfle și când i cocia în mijlocul Cărașului, d-odată și-i umflă pră Tievănenți în Cărașu. Cugeta că ești la bobotează în „rîul Iordan, butezându-te tu Doamnie” — Cărnăcienii să scoldă în picior, și toți cu mâinile și cu gurile sbiară pră cal — și s'eracii cal cu toate puterile scot cocia din Cărașu.

Tievănenții în apă până la brâu. Sbierea, dă să audzia și dăpartie.

— Mama voastră dă hărghii, viniți voi pră mîna noastră, vă învățăm noi pră voi, cum să fiți rumâni. Vă dăm noi alegere dă obligați. Acum pră aștia trăbuie să-i puniem în Tăitung.¹⁾

Să și duc acasă și scriu următoarea carcie la „Foata națională”.

Onorabile Spectat preonorat Redactor! Inima de rumân în noi moare când vede că sunt sate prăpădite care nu știu că comitatu național a hotărît ca nime să nu alégă obligați; în pădurie sunt între liemne și uscăciuni. Lasă să miți piară uscăciunile, toată lumia inteligință să știe că uscăciunile și tului sunt Cărnăcienii. Ve rog să-i puneți în foia, că inima noastră de rumân moare, când vede așa hărghii. La noi în Tievaniu — puneți vă rog în foia, 6s naționalistii mari — și pîntru aia vă scriem din adăncu inimii. Vă trimicem și sănătate la toți și noi iară suncem sănătoși în Tievaniul-mare.

Un participant.

(Va urma.)

¹⁾ Foia.

și de stat au frecventat de la 6—12 ani 76.1% și de la 13—15 ani 68.08%. adică 2/3, părți. În general au frecventat 49.3% și fără instrucțiune au rămas 50.7%, adică jumătate din pruncii de școlă.

Din aceste se vede, că pe lângă tot zelul conducătorilor și pe lângă totă jertfa cea mare, ce o aduce poporul sêrac din aceste părți, n'avem școli desule și chiar pe care le avem, nu sînt frecventate de ajuns. Într'adevăr s'a putut vedea din cifrele de mai sus, că la școlile de stat și comunale, în proporție umbă școlarii mai mulți, ca la cele confesionale.

Acest fapt trist este de a se atribui împrejurării, că autoritățile administrative, adică notarii, pedepsesc fără cruțare absențiile de la școlile de stat și comunale, 6 de cele de la școlile noastre n'au nici o grije. 6r noi fără de nici o putere privim cu întristare, cum școlile frumoase stau adese ori aproape gôle. 6r școlile de stat ori comunale sînt tixite de prunci, chinuți cu învățarea unor limbi și a unor lucruri nepricepute, și de care ei nu pot ave nici un folos în viața lor!

Am zis, că autoritățile administrative nu pedepsesc absențiile de la școlile noastre și așa nu șiesc părinții să-și trimită copiii la școlă; din acesta urmează apoi, că învățătorul nu pôte face spor și învățămîntul stagnează. La acestea mai putem adauge, că autoritățile administrative nu ne dau mîna de ajutor, pe cum le-ar fi datorința nici la încasarea culturii școlare și așa învățătorii, aproape în tot locul, au restante de salar cu sutele; ceea ce de o parte îi disgustă, 6r de alta îi face să se ocupe cu economia, sau să-și caute pe alte căi traiul vieții și așa neglijază școlă și nu este nici un spor, aproape nici un folos de ostentia lor și de cheltuiala poporului cu zidirea și susținerea școlilor.

Dar dară ar fi numai atîta, tot ne-am mai reculege. Inse mai rău este, că notarii și slugile lor, nu numai că nu ne dau mîna de ajutor la susținerea școlilor, ci adese ori amăgesc și aștia poporul nepriceput în contra școlilor noastre și îi îndemnă, ademenindu-l prin promisiuni mincinoase, ca să cêră școlă de stat și ast fel să-și vîndă legea și limba strămoșească. În contra acestor uneltiri periculoase trebuie să ne apărăm cu totă puterea de la mic până la mare. Cu deosebire preoții și învățătorii, să fie pûrura trezi și la cea mai mică primejdie să dea alarm, ca cei mai mari de cu bună vreme, să pôtă lua măsurile de lipsă pentru susținerea caracterului confesional și românesc al școlilor noastre, care sînt cetățile cele mai puternice ale legii și limbii strămoșești. Bietul popor adese ori nu-și pricepe interesele sale și ușor cedeză uneltirilor dușmane și se pierde. Iar dacă ne vom perde poporul ce se vor face păstorii lui?

Priveghiați dară fraților, căci dușmanul e la ușă. Dar vițe Domnul! și în cetatea noastră nu va intra, cît timp preoții și învățătorii își vor face datorința. Căci cauza noastră sfîntă și dreptă este, 6r Dumnezeu ajută dreptății!

Vigilano.

Un țipet de durere.

Diecesa Lugojului, Iuliu 1902.

Resfoind istoria, — cartea neamurilor, — cercetătorul serios își câștiga convingerea, că în șirul popórelor abia va fi fost unul atît de împilat, atît de încercat ca poporul românesc. Decînd istoria l'a pus în frumoșele plaiuri ale Carpaților viața sa n'a fost de cît un șir de lupte neîntrerupte în contra atentațelor de tôte nuanțele, sistematic și cu multă dibăcie aplicate, pe tôte terenurile publice, asupra tuturor emporiilor de esistență națională. Cât a îndurat în persecuțiunile religioșe, archiereii, preoții și poporul nostru, șcim cu toții, în zisa Apostolului gîntilor, „nu era vrednică lumea.” Că cum a fost poporul nostru scos, prin legi esepționale, prin legi fals interpretate, prin ordonații volnice și chiar prin forța brută, din brada strămoșească, din legislatură, din viața publică de stat, de asemenea o șcim, etc. etc.

Dar har Diu!, că geniul bun al neamului nostru pe lângă tôte uneltirile draconice, — cu unele perderi totuși, ne-a conservat, tôte încercările de strivire s'au resfrînt de stînca românismului.

Nesuccedându-le dușmanilor esistenței noastre, prin armele până acum folosite, aș validita aspirațiunile, aș lărge conceptul național, aș întări esistența proprie pe ruinul nostru și a altora; au luat în mîna alta, cu mult mai periculoasă pentru noi, și mai de isbîndă pentru ei. Cea mai înveninată săgêtă e îndreptată în contra celui mai puternic bastion a conservării noastre etnice, în contra școlilor noastre populare confesionale. Șovinismul intolerant sub cuvîntul intereselor de stat a pornit o furtună, care nu să știe până unde va ajunge și ale cărei efecte nimeni nu le pôte prevedea, nici aceea nu șe pôte calcula, că ce rezultat vor obține ei, și ce perderi vom îndura noi; una inse o putem fixa cu siguranță matematică, ca dascălii școlilor confesionale vor fi supuși la cea mai grea încercare. Că în urma pregătirii noastre în respect limbistic, nepotend satisfacere nóuelor ordonațiunii, în anul prim vom fi admoniați, acușați și batjocoriți; în al doile serios amenințați, 6r în următorul fără nici o milă dați afară, espuși negrei miserii, întorși la obositorea trudă de zileri.

Fost-am noi și până acum „în ostentia și trudă, în privegheri de multe ori, în fîme și sete, adese ori în frig și golătate,” dar tôte suferințele le-am înnăbușit în peptul nostru, — cu tôte că nici o durere nu mistue ca durerea tăcută, — pentru că deși „eram împreșurați, dar nu fără curaj; deși nedumeriți, dar nu lipsiți de nădejde; urmăriți, dar nu părăsiți.

Acum inse când numai un paș ne desparte de decapitarea subsistenței noastre, când șintem în prēja zilei, în cari mil și zece de mil de suflete nevinovate, vor fi espuse peririi, pepturile noastre nu-s mai în stare a înnăbuși suspinele, și fără voie sînt silite a scote un țipet de durere.

Furtuna e pornită și incurdnd se va deslănțui asupra noastră cu totă vehemînța, dar totuși printe norii amenințații ne licu-

resce o mică rază de speranță. Cu ochii rugători ațintim privirile noastre la tronurile arhiepiscopilor noștri, vrednicii următori ai înaintașilor lor, cari în timpuri de grea încercare, tot de una s'au știut întrepune până la espunerea proprie, — implorându-l să nu ne lasă.

La vrednicul nostru Cler, care în vreme de nevol cu rară abnegațiune a întreprins totul, necruntând nimic, rugându-l de ajutor.

Cu încredere ne întorcem către poporul nostru, în specie apelăm la clasa inteligentă a neamului, rugându-o, ca mai multă atențiune să-și îndrepte asupra școlilor noastre, — că să nu fie zis spre superare, — dar până acum nu mult s'a frământat cu sârta lor; căci abia unde vre-un suflet nobil, ca „rari nantes in gurgite vasto“ a pledat în interesul lor să-l a ajutorat cu fapta vre-o școlă să-l învățator.

Timpul e înaintat, ora a 11. a bătut; bine să luăm sama, că pe lângă toate asociațiunile, teatrale, casele naționale și muzeele etnografice etc. ruinat odată bastionul luat acum la țintă, vom vedea cât prețuese optimismul unora și indolența altora, și ori ce am întreprinde pentru a îndrepta greșala trecutului ar fi zădarnic, ci nu ne'ar mai rămâne, — în zisa unui mare bărbat de stat de dincolo, — de cât să plângem pe ruinele românismului.

Un dascăl.

Convocare.

„Reuniunea femeilor din Bucium-șesa“ invită pe toți membrii și binevoitorii săi la

a II-a adunare generală ordinară,

ce se va ține la 31 August n. a. c. la orele p. m. în școala populară gr. cat. din loc cu următoarea

Ordine de zi:

1. Deschiderea adunării prin prezenta reuniunii.
2. Raportul comitetului reuniunii asupra lucrărilor anului expirat și darea absoluturului.
3. Presentarea rațiociniului de pe anul trecut și a proiectului de buget pe anul viitor și alegerea unei comisii de 3 membri pentru censurarea lor.
4. Alegerea unei comisii de 2 membri pentru înscrierea membrilor noi și încasarea taxelor.
5. Raportele comisiunilor de sub 3 și 4.
6. Alegerea unei membre ordinare în comitet.
7. Raportul bibliotecarului și darea absoluturului.
8. Propuneri în cadrul statutelor.
9. Alegerea unei comisii de 3 membri pentru verificarea procesului adunării generale.
10. Închiderea adunării.

Din ședința comitetului „Reuniunii femeilor din Bucium-șesa.“ ținută la 3 August 1902.

Aurelia Popa
presidentă.

Ariton M. Popa
secretar.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Bunii poporeni din Bistra: Vasile Gligor al lui Todor și soția sa Marta nasc. Balea, au procurat pentru Biserica noastră din loc. cu preț de 100 cor. „Cartea de aur“, ăr Ioan Dragea al lui Petru un „Liturgieriu“ în preț de 40 cor. cari obiecte, împreună cu altele, donate mai înainte, decorează frumos împodobita Biserică a Bistrei, pentru cari fapte marinimose, bunii poporeni, primesc și pe acesta cale ferbinte mea mulțumită. Bistra, în 31 Iulie 1902. Alexandru Papiu, preot gr-cat. — Subscriși, în numele comitetului parochial greco-catolic din comuna Bêrla, (comitatul Bistrița-Năsăud), ne împlinim o plăcută datorință, aducând pe această cale cea mai ferbinte mulțumită tinerilor clerici din seminarul archidieceșan din Blaș, cari au binevoit a contribui la nou edificând biserică din loc cu suma de 25 cor. 26 fl. Nobila faptă a tinerilor clerici să laudă de sine. Tot pentru această biserică credincioșii din loc, Suciș Ioan a Petri și soția Palagia, au donat doi prapori în preț de 50 cor. pentru carea faptă subscriși asemenea își exprimă sincera mulțumită. Bêrla, în 1 August 1902. Ioan Timariu, paroch gr-cat. Gregoriu Șutea, not. comitetului. — Întru edificarea noii Biserici gr-cat. din Coșocna — carea cu ajutorul Domnului prin Septembrie va fi deplin terminată și destinată cultului divin, pe lângă frații Nemeșeci, cari au dăruit 2000 cor. au mai oferit pentru Biserica și înfrumșetarea ei internă următorii locuitori și proprietari din Coșocna și jur: Ilie Popovici, curator primar 600 cor. Ioan Török cantor gr-cat. loc. 320 cor. Ioan Hațegan, protopop 280 cor. George Apahidean (gr-or.) 36 cor. Vasile Boșanu și soția sa Ghervasia (gr-or.) 100 cor. Vasile Chifor, aergent în Cluș 80 cor. Vasiliu Suciș a Flori (gr-or.) 10 cor. Pop Raveca a Liki (gr-or.) 10 cor. Petru Todea (gr-or.) 10 cor. Biserica gr-cat. din Dezmir 10 cor. Parochul Aurel Poruș din Dezmir 20 cor. Ana Poruș n. Nestor, preotă 20 cor. Poporul gr-cat. din Dezmir 6 cor. Suma = 1502 cor. cari toți s'au încasat și s'au și spesat până acuma în ceea de lipsă la această Biserică. Vin prin aceasta a le aduce în numele poporului meu gr-cat. tuturor ferbinte mea mulțumită, rugând pe Dumnezeu atotputernic să le respălătescă însuși. Nu pot uita nici bunătatea fraților gr-or. pe cum și a magiarilor: r-cat. reformați și unitari, cari ne-au ajutorat mult la vectorarea pietrilor, lemnelor și a prundului necesar. Coșocna, 5 Aug. 1902. Ioan Hațegan, paroch și protopop.

Sciri personale. Oșpeți mult stimați a avut Esc. Sa I. P. S. D. Mitropolit în zilele aceste. Venerabilul preot, oficial la biblioteca Vaticană, fost profesor la colegiul grecesc din Roma Rvsm. domn Nicola Franco, simpaticul „Papa Nicola“ al nostru a sosit în 28 Iuliu. Duminecă în 3 crt. a sosit în mijlocul nostru ca oșpe al Escelenții Sale Sp. D. Alexe Pocol de Lozna-mare, mare proprietar de mine în Baia-mare, fost elev al institutelor noastre din loc. Luni dimineața la 6³⁰, cu grațioasă concesiune a Escelenții Sale I. P. S. Mitropolit s'a celebrat o sfântă liturgie în biserică catedrală, unde a asistat și cucernicul oșpe, care la dorința espresă a soției sale Maria n. Vancea, a adus sacrificiul de mulțumită Celui Prea Înalt. Laudabil și edificatoriu exemplul! Dl Pocol a plecat ieri ducând cu sine simpatiile noastre.

Director la gimnaziul din Năsăud. Reprezentanța fondurilor de la gimnaziul sup. fundațional din Năsăud, a ales de director pe prof. Ioan Păcurariu.

Masa studenților. Dl Petru Cosciuc Medias, a trimis 3 cor.

Fondul subsidiar a mai primit următoarele donațiuni: Vasiliu Pop, Șomtelec, 20 cor. George Simu, Gheja, 2 cor.

Întilnirea împăratului german cu Țarul. Din Reval se depeșază, că în zina de 5 August la orele 3 p. m. împăratul Nicolae a sosit acolo cu vaporul „Standard“, însoțit de marele dnce Alexă și de o mare suită. Ministrul de externe Lamsdorff, guvernatorul Estland și autoritățile l'au așteptat în port. Primarul oferă Țarului pe o tavă prețioasă pâine și sare. Din port Țarul s'a dus la palatul guvernatorului, unde i-s'au prezentat deputațiunile. Țarul a vizitat după aceea casa cavalerilor de Estland, monumentul Russalka, casa lui Petru cel mare și clubul marinei. Mai multe reuniuni de cântări s'au prezentat Țarului, executând câte-va cântece. La orele 6 Sveranul s'a întors pe bordul vaporului „Standard“, unde a fost dined, la care pe lângă comandantul vaselor rusești, a fost invitat și atașatul de marină german Schimmelmann.

VI Programa școlii civ. gr. cat. publice de fete din Beluș redactată de Vasiliu Ștefanică, directorul școlii, corespunde și ca fond și ca formă intenției redactorului: e o programă iubilară, executată foarte frumos. La început se află portretul Esc. Sale Michail Pavel, urmând apoi un material de tot bogat. În articolul prim se arată faptele neperitore sevrișite de Esc. Sa fericitul Pavel, și iubirea de care a fost încunjurat cu ocaziunea jubileului Său preotese de 50 ani. Art. al doilea din partea I. e o replică la o învinnire nebasată, adusă asupra Internatului de fete. Într'un alt art. se înregistrează mărtea Esc. Sale Pavel. Numărul profesorilor și a profesorelor a fost de 10, a elevelor de 88, toate române. După progres au fost 25 eminente și foarte bune, 26 bune și 7 îndestulitoare. În partea II. a programei e frumoasă festiva aranjată din incidentul aniversării de 50 ani a preoției Escel. Sale Pavel. Din variatul program partea culminantă e scena alegorică „Omagiul lunilor“ care e publicată în întregime. Conținutul programei din anul acesta e un amestec de o sinceră admirare a faptelor mari și de o nefățărită iubire de alipire și supunere, și de o adevărată și adânc simțită durere pentru pierderea grea, ce a suferit acest institut prin mărtea Patronului și Fundatorului său Esc. Sa Michail Pavel. Technica cărții își impune, aranjamentul intern, chipurile executate minunat, tiparul curat și îngrijat dovedesc că tipografia seminarului nostru se ține la nivelul pretensiunilor moderne în ceea ce privește execuția tehnică a artelor grafice.

Convocare. Despărțământul Sătmărogocea a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ își va ține adunarea generală la 10 August 1902. — Despărțământul „Cluș“ al reuniunii învățătorilor gr. cat. din Archidieceșana de Alba Iulia și Făgăraș, își va ține adunarea a II-a a anului curent în 28 August n. în școala gr. cat. din Feneșul-săseș.

Bouțarul inf. La 23 Iuliu a. c. în revărsatul zorilor s'a deslănțuit asupra văii Bistra, situată de la Hațeg în spre Caransebeș peste „Porța de fer“, o furtună cu grindină dintre celea mai îngrozitoare. Norocul, că totă producțiunea ținutului n'a fost compromisă și nimicată, e de a se atribui împrejurării că furtuna, pe când era mai în putere, s'a abătut în regiunea muntoasă, unde în muntele „Zonoga“ a trântit în o turmă de 160 stérpe, a cător-va economi de ai noștri din com. Voislova, din cari au rămas mărte 116.

Petrețeri. Reuniunea femeilor române greco-catolice din Zlatna invită la petrecerea cu dans, ce se va aranja în 28 August 1902. Venitul curat este destinat pentru fondul Reuniunii.

PARTE ȘTIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

NUME DE FAMILIE la români din Ungaria.

—*—
(Continuare.)

VI. Nume de provenință dubioasă.

Badiu. Banciu. Berinde. Biba. Birle. Birlea. Bisorca. Blotor. Boca (ital?) Breda. Boloș. Boldur. Boldura. Burlec. Bude. But. Canciu. Candra. Cean. Cherebeș. China. Circa. Cirlea. Cleș. Coltor. Comes. Comșa. Coșbuc. Cora. Cotrosa. Debu. Dăbău. Dicu. Dig. Dirina. Docea. Domșa. Dorca (Dolca?) Dot. Dulc. Dulcan. Duma. Dure. Duruș. Fanu (Ste-fanu?) Fara. Felea. Furdu. Gabra. Gaura. Gaja. Gheaja. Gan. Gurban. Idu. It. Iga. Jubaș. Jurma. Liciu. Macta. Man. Manciu. Măxeriu. Moga. Matora. Morcan. Nossa. Oida. Orda. Ordace. Pampu. Panda. Panga. Pandrea. Pantea. Pan. Peica. Perța. Plic. Pociu. Puchi. Resiga. Rebulea. Rimbaș. Riș. Șenilă. Serună. Sevus. Sferico. Șicoe. Sirca. Sircuța. Sperchez. Șușa. Tat. Tetcu. Tîrțeriu. Ti. Timbuș. Tod. Toda. Todea. Trif. Trifa. Togan. Togănel. Truța (pote ceva prescurtare ca: Dumi-truța, Pe-truța.) Tulea. Tuhuș. Turciu. Udrea. Uș. (Uși se numesc urmașii fracțiunilor de Daci din munții Bucovinei). Vapit. Vesa. Vijoli. Vișa. Vijdea (vj?) Vomvea. Vucu. Zsampa. (Vampa?)

VII. Influința creștinismului.

Pietatea a îndemnat pe românul creștinat să primescă întreg catalogul de nume ale sfinților, martirilor, apostolilor, evangeliștilor, protopărinților, profetilor, patriarhilor ș. a. Multe din aceste nume de botez — cum am amintit mai sus la numele patronimice — cu timpul s'au prefăcut în nume de familie. Măria lui sau lu Niculae, Măria Niculae ș. a.

După numele Domnului Christos, Crestus, avem Crestescu. Cristea. Cristian; după numele Preacuratei Vergure: Mărian, Marienescu, Mărina.

După numele s-lor Evangeliști: Mateiu, Marcu, Luca, Ioan, Ionescu; după al s-lor Apostoli: Petru, Petrescu, Pavel, Pavelea, Paul, Andreiu, Bartolomeiu, Birtolon (ung.), Filip, Simon; după numele sfinților: Svint, Svinți; apoi: Niculae, Nicoră, Nicula, Medrea, Sămedrea (Să-Medru), Mitrea, Dumitru, Dumitrean, Ștefan, Tóder, Todor, Văși, Vasilie; Marina, Magdalena, ș. a.

După numele persónelor bisericesci: Călugăr, Popa, Pop, Dascăl, Diac, Crisnic; — după numele s-tei cruci: Cruciu, Crucean, Crucită, Cheresteș; — după numele sărbătorilor: Pasca, Pasci, Pașcu, Paștiu, Paștea, Crăciun, Crăciunescu, Ajunel, Ispas.

După obiecte sfinte: Tóca.

După numele protopărinților: Adam (și derivatele), Iova (Eva); după al patri-

archilor și altor persóne din Testamentul vechiu: Avram, Iacob, Iacobescu, Isac și pe ungarie: Ijac, Aron, David, Moisin, Solomon, Irimie, Isailă, Ilie, Ilea.

După cei Trei crai: Gașpar.

VIII. Influința popórelor din patrie și străine.

1. Magiara.

Astaluș. Aranyoș. Bălaș. Baldi. Banfi. Bányai. Barna. Baternai. Bela. Bena. Benchea. Béreș. Beșcheri. Biriș. Birtolon. Bociat. Bologa. Borza. Bot. Boteiu. Bud. Buta, Butaș. Caian. Caliani. Căndea. Chelemen. Chendi. Ciacian. Ciat (Csat), Ciato (Csató). Cheșcheș. Colceriu. Coroș. Cormoș. Csáki. Dîmbu. Dîmboiu. Dobo. Dorgo. Dosa, Doșa. Elekeș. Erdélyi. Enyed. Faragó. Farkas. Fărcaș. Fejér. Finta. Fodor. Halász. Hal-mágyi. Harhai. Ház. Hazi. Herbai. Henteș. Herczeg. Hodoș. Hossu. Horváth. Horga. Horgoș, Hărăgus. Gabriș. Gergely. Gyulai. Kardos. Kádár. Kis. Kerekes. Kocsis. Kovács. Ládai. Laslo (László). Lehene. Leményi. Lucaci. Maior. Maier. Márton. Manfi. Mesaroș. Mezei. Mihályi. Mihalca. Méheși. Mogoș. Nemeș. Nossa. Pastor. Pataky. Perényi. Pocol. Pogăciaș. Pojár (pozsár = crap). Papiu. Papfalvi. Săbăduș. Șara. Șanta. Seiche. Șimonfi. Szabó. Sabo. Săbău. Socaci (Szakács). Șuteu. Tocaci. Ungur. Vámoș. Vándor. Varga. Vojk. Vajda. Vaș (Vas). Zeic. Zsoldos.

Cu aceste nici pe de parte n'am spus totă nomenclatura numelor de familie ungurești la Români din regatul Ungariei. Este lung șirul acelor nume, care arată originea după loc, ca d. e. Cservedi, Ujvári, Szancsali ș. a. cari arată ocupațiunea sau însușire, dintre cari unele s'au însemnat în paragraful respectiv. Și mai virtos e lung șirul numelor și predicatelor ungurești ale nobililor români (Vezi opurile: Pușcariu I. Cav. de: „Date istorice“ și I. Mihályi: „Diplome maramureșene“. — O conșciere conșciincioasă și exactă a acestor nume ne-ar face, pote, să exclamăm cu poetul:

„O, de am pute redobîndi
Și câte avem perdute!“

2. Germană.

Contingentul dat de germani românilor îl învederesc numele: Sas, Neamț, German. Mai de parte: Bugner, Dengeh, Hada. Handrea, Helerea, Jagër, Langa, Lesing, Knobloch, Roth, hibridul Kisbach. Muth. Hodárnău, Roth, Ranța, Vana, Vilt, Droc (?) Gael, Șular, Miller, Haneș.

Aceste, de sigur nu sînt tóte numele germane, ale românilor, totuși sînt dovadă de trăinicia poporului nostru, care deși rămas în cultură față cu germanii, Sașii, totuși au cucerit familii, cari azi numai după nume sînt germane. S'a întîmplat acesta mai ales în munții apuseni, unde coloniștii de altă limbă, cam tot acea sörte au avut.

3. Slavă.

Mai des ne întîmpină aceste: Bran, Branisce, Bucur, Bogdan, Bojinca, Coleșă, Dobra, Dobrescu, Dragomir, Dragoș, Drăgan, Golea, Hăbuc, Hărăzobă, Ivan, Juga, Lado, Lepa, Miclea, Plotogea, Podoba, Porav, Pralea, Raț, Streza, Straja, Sîrba, Scrob, Slavóca, Trufaș, Velican, Vlad, Vlăduț, Voda, Vlaic, Viciu, Vlasa, Vlasin, Velici, Velicea, Tot, Tăut, Vlaț.

4. A popórelor străine:

a) *Italianii*, frați de parte cu locul, ca ómeni harnici, pricepuți și întreprindători, se aruncă în tótă lumea. Ca coloniști (sub Anjouești) și ca măestri buni au venit în contact și cu poporul român. Afinitatea de limbă și de sânge ușor îi asimilază cu Români, se românisează, cum se ved exemple vii. Așa ne esplicăm prezența numelor italienești în familiile române ca: Boca, Braica (it. bracco), Cornelli, Callini, Goța, Panța, Tana, Treca. — Aici adaug și următoarele, cari, probabil, sînt o formațiune nouă de sub era reacțiunii: Anderco, Antonelli, Albini, Pauletti, Simonetti, cari tóte le-am aflat numai la clasa inteligentă.

b) *Spaniolii și Francezii*, orî cât de depărtați, ne-au împrumutat aceste nume: Spaniol (în Fel-Enyed), Siega, Frâncu, Bondor, — altele n'am aflat.

c) *Grecesii*: Cimon, Cimonea, Chiroiu, Chirilă, Dicheriu și Istadie. Domide, Lichirie, Platon, Scridon și Grecu. Cest din urmă mai des. Cum se vede, fôrte puține. Și dintr'aceste numele Platon, Domide, pot să fie o adopțiune recentă din era reacțiunii.

d) *Turcesii, Tătărescii* ș. a. Contactul cu turcii și tatarii îl învederesc numele: Turcu, Turcea, Hamșea, Cioban, Bașa și compusele: Ursubașa, Rimbaș, Gărbacea, Bursu (trc. bursuk), dintre cari mai frecuent este cel dintăiu, ér cele alalte rari. — (*tatar*): Tatar (frequent), Han, Hanea, Mirza, — cum se vede puține pripășite în decursul invasiunilor mongole. — De la *Besi* (Besenyó) avem cu siguranță numai numele *Besu*, din părțile Ungariei (Bănat). — De la *Ruși, Leși, Poloni*: Rus (frequent). Cozac, Leahu, Szmigelski, Verbitzky. — *Albanese* sînt: Goga, Guga (= babau). — *Armenescii* avem numele: Armean; ér *Sărbescii*: Sărbu și cele cu sufixa *vici*: Ioanovic, Popovic ș. a. introduse, probabil, de popii sărbesci până în secolul XVII-lea, dar și aceste mai frecvente sînt în Bănat, mai rare în Ardeal, la inteligentă, ér la popor lipsesc cu totul.

(Va urma.)

CRUMIRUL

sau

călăuzul prin deșert

de K. May.

(Continuare.)

Șeicul se urcă călare pe alba. Ea se presintă ca un animal escelent dresat și dacă n'ași fi fost óspele stăpînului ei, bucuros ași fi pus la întrecere cu ea pe armăsarul meu. Nu există supărare mai mare pentru un beduin, de cât atunci, când calul său favorit, trebuie să se retragă dinaintea altuia străin.

În mijlocul fugei celei mai mari, Ali en Nurabi își opri lapa chiar dinaintea noastră și cu ochii strălucitori întrebă pe colonel: „Acastă lapă se numește Ucheif (rindunică); cum ți-se pare de dinsa?”

„Ea este vrednică să ducă pe profetul în paradis. O vinzi?”

„Vrei să mă vatem, colonel? Ori nu știi, că fiul Sabarei mai bine se ucide pe sine, pe femeea și copiii săi, de cât să-și dea calul pe bani?”

„O știi șeicule. Mai cunosc tu vre-un cal, care să fie asemenea acestei Rindunice?”

„Nu există altul.”

„N'ai vrea să te niți odată la armăsarul acestui effendi?”

„Nici un effendi din Franchistan nu poate să alba un cal, care să se asemene cu Rindunica; cu toate acestea armăsarul acesta poate că nu-l cal rău, de ore ce domnul său l'a învățat cu atâta îngrijire. Cum să numește?”

„Domnul său cel vechiu l'a dat numele de „Rih”, răspunsul ei.

Acum șeicul totuși deveni puțin perplex.

„Rih este un cuvint arab,” zise el. „Stăpânul calului a fost cum-va beduin?”

„A fost Mohammed Emin, șeicul Haddedihi-ilor din tribul el Șammar.”

„Atunci armăsarul tău este un animal ordinar, căci nici un Șammar nu vinde un cal bun.”

„Nu l'a vîndut, ci mi-l'a dăruit. Cum că el nu este cal rău, vei vedea îndată.”

Am descălicat și făcui semn lui Achmed. Acesta urmări cu încordare dialogul nostru și acum purcese cu bucurie la desvîlirea armăsarului meu. Era mândru deja înainte pentru victoria ce de sigur voi reporta-o.

„Vallahi, billahi!” strigă șeicul, când învăltoarea cădu jos. „Domnule, acest armăsar are nări roși ca sângele și este construit ca es Saleh, calul favorit a lui Harun-el-Rașid. El este din sângele cel mai curat. Nici un beduin nu dăruiesce o ast fel de bogăție. El trebuie că ți-a urmat fără de scirea lui!”

Cu alte cuvinte asta însemna, că eu l'ași fi furat. Numai admirarea putu scóte aceste cuvinte din gura șeicului. Eu încrunta sprâncenele și pusei mâna pe pumnal. „Știi tu ce vorbești, Ali en

Nurabi? Aci la muntele Goibub este o cinste a fi hoț de cai? În țara mea este o rușine. Dacă n'ași fi mâncat sare cu tine, atunci acest pumnal ar fi deja înșipt în inima ta. Pe viitor să fii mai precaut, ce vorbești!”

Ochii săi încă străluciau. Dacă n'ași fi fost óspele său, atunci de sigur treaba ajungea la cuțite. Dar el se predomni și întrebă: „Are armăsarul tău un secret?”

„Fie care cal de sânge curat are un secret; și acesta are.”

„Îl cunosc?”

„Cunosc.”

„Atunci ertă-mă! Nici un bărbat nu tradéză secretul calului său; numai pe patul de mórte îl descopere el urmașilor săi. Cine cunósce secretul calului său, acela de sigur că și-l'a recăștigat pe cale cinstită. Înse dacă Ali-en-Nurabi ți-a dăruit ție acest armăsar, atunci și tu trebuie să fii un mare șeic sau emir!”

„El mi-a fost prietin, atâta e destul pentru acum. Póte că pe sară îți voi dă vesti, cum am ajuns la acest cal.”

„Și crești că el să póte asemenea cu lapa mea?”

„Da.”

„Atunci urcă-te călare. Să mi-o dovedești!”

„Nu-mi este permis să supăr lapa bărbatului, sub a cărui cort am să odihnesc.”

„Îți permit, effendi. O pretind că s'o faci, pentru a-ți dovedi, că Rindunica mea este mai inte de cât Vântul tău.”

Stam încă la Indoială, dar colonelul mă tot îndemna, că dacă șeicul o dorește, să mă pun la întrecere.

Englezul n'a înțeles cum se cade conversația noastră, dar la vederea calului meu el izbucni în strigăte de admirare; el presimția, despre ce să tratéză și-mi zise: „sdeath, ce mai call! Vrei să te pui la întrecere cu șeicul?”

„Fă-o, fă-o! Cred că acest armăsar se póte perfect asemenea cu alba!”

„Pah! În înțală și tenacitate o întrecere cu mult. Înse eu vatem pe șeic, dacă-l fac alba de rușine.”

„Nimicuri! Renumele unui ast fel de cal este mai mult vrednic, de cât acest blăstemat brunet!”

În ce privește „secretul unui cal,” acesta este un lucru particular. Fie care arab adecă își dedă calul cu un semn, la care animalul se pune pe fugă potențată, până ce cade jos mort. Acest semn el nu-l descopere nimēnul, nici chiar fiului său, nici prietinului celui mai bun, și îl aplică, numai când se află în pericol de mórte, ori când voiesce să câștige vre-un premiū, care i-se pare mai prețios de cât animalul. Semnul meu consta într'aceea, că strigam tare numele Rih și-mi așezam mâna stângă între urechile armăsarului. Am esperiat deja, că atunci fórtē cu greū l-ar succede vre-unui călăreț străin ca să mă ajungă. Nici de lapa șeicului nu purtam teamă, cu atât mai mult înse eram îngrijat, să nu-l rănesc mândria, de aceea m'am bucurat mult, că acum întreveni o pedecă, carea, cel puțin pentru present, ne făcu să abstăm de la proba cailor. Unul dintre arabi, adecă scóse un strigăt puternic

și arėtă cu mâna spre nord. Acolo apărură puncte număróse, cari apropiindu-se repede de noi, să măriaū vėdēnd cu ochii. Eraū călăreți, cari aparțineau tribului. Abia a recunoscut această șeicul, când el dete semn să-l urmăm și să depărtă cu alba sa, cu o înțală ametitóre.

„După el!” Imi strigă colonelul. „Vezi de-l ajunge! Acesta este cea mai frumoasă ocașiune, se dovedești, că armăsarul este superior albei!”

Am făcut o mișcare negativă și am rēmas în linie cu cei alaiți. Cei ce ne veniaū în față erau vre-o dónē-zeci de inși. În mijlocul lor aduceau pe un călăreț care era legat de calul său cu funii din fibre de palmi. Doi dintre dînșii călăriaū mai repede de cât cei alaiți spre șeic și-și opriră caii dinaintea lui. Eraū săi fi.

„Hamdulillah”, auzirăm pe unul dintre ei strigând: „Allah fie lăudat, că ne-a dat în mână pe cel mai mare tálhar și ucigaș!”

„Cine este prisionierul acesta?” întrebă șeicul.

„Saadis, crumirul. Dumnezeu să nimicēscă pe acest căne, dimpreună cu întreg despărțēmintul ed Dedmacal! El a pușcat pe Abu Ramsa, bravul nostru rēșboinic, și a rānit pe cāți-va dintre noi. Numele său să fie stins, ér sāngele lui să plătēscă pēcatul care-l va conduce în Iad!”

Așa dar acest prisionier era vestitul crumir, despre care am vorbit mai înainte. L'am scrutat cu de-amēruntul. Mānile sale erau legate îndērēt de șēua calului său, ér piciórele erau strinse cu altă funie ce fugea pe sub burta calului. Cu tóte acestēa el ședea drept și māndru în șea, avēndu-și ochii săi negri și strāpungători atintiți asupra șeicului. Fruntea sa jósă cu sprāncenele subțiri și borzoiate, umerii ascuțiți ai obrazului, nasul subțire încovoiat, buzele cārnóse și bārbia prea desvoltată, dādeau feței sale o expresiune nemilósă, crudă.

„Abu Ramsa e mort? Unde este el?” întrebă șeicul.

„Îl aduc acolo.”

La aceste vorbitorul arėtă înapoia sa, unde apărură doi călăreți. Aceștia conduceau între dînșii un cal, pe care era legat cadavrul celui împușcat.

„Și cine este rānit?” se informă șeicul.

Doi călăreți arėtară tēcniți petele de sânge ce se vedeau pe mantalele lor albe.

„Istorisesce-mi, cum l'ași întâlnit?” demāndă Ali en Nurabi.

Fiul său raportă: „Noi călăriam în jos prin valea Milleg și ne oprirăm la Fum-el-Hajar. Atunci sosi acest urmaș al unui căne turbat. Era călare; ochii săi erau ca ochii unui spion, ér călăritul său era ca mersul unui trădător. La vederea noastră el se întórse se fugă. Noi înse îl ajunserăm în curēnd. Dar înainte de a-l putē prinde, el a pușcat pe Abu Ramsa și a rānit pe acești doi. Ochiū pentru ochiū, dinte pentru dinte; el este supus rēșbunării de sânge!”

„Ochiū pentru ochiū, dinte pentru dinte!” strigară toți din jur.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Din biblioteca foii „**Bunul Econom**“ de la Orăștie au apărut din nou o serie de publicații folositoare, ce costă 30 bani numărul:

Nr. 4. *Îngrijirea plantelor în cursul vegetațiunii și Recolta cerealelor.*

Nr. 5. *Economia vitelor sau Zootehnica generală.*

Nr. 6. *Agrologia sau cunoșcerea pământurilor și mijlocele de a le îmbunătăți.*

Nr. 7. *Agricultura generală, lucrarea pământului.*

„**Lucăfăru**“ revista studenților români de la universitatea din Budapesta, fascicolul 3 dto 1 August n. a apărut cu următorul sumar: O scrisoare trimisă de I. Vulcan redactorului revistei; „Ceva despre dramă“ de S. St. „În capitală“ (episod din viața de universitar) de Simin; „Cântec“ (după A. Musset), de Const. S. Stoeneșcu; „Femeile în istorie“, de I. Lupaș; „Er când vei dormi“ (poesie de Heine) tradusă de Octavian; „Antagonism politic, sau puterea elocinței, farsă de M. Aegea; „Luptă“, poesie de „Ardo“. „De la cel care nu mai sint“, scrisori pe ale lui Aron Pumnul, publicate de Aurel P. Bănuț; „Spre ideal“, conferință ținută de Aurel Ciato la serata literară a universitarilor români din Cluș (20 Nov. 1901), — apoi cronice, notițe bibliografice, etc.

„**Lucăfăru**“ apare la 1 și 15 a fiecărei luni în Budapesta (VI. str. Vörösmarty Nr. 60 a.) și costă 10 corone pe an.

Elena din Ardeal: **Stropi de rână.** Arad 1902. Sub acest titlu doamna Elena Săntion, profesora la școala noastră de fete, a publicat o frumoasă edecție din poeziile sale reslătite prin ziarele noastre unde au fost publicate. Sint versuri gingașe scrise în stil nepretensiv și cântând pe simțitorele corde ale inimii vecnicul cântec al iubirii. Se pot procura și de la tipografia seminarială cu prețul de 1 cor.

A treia carte de cetire pentru copiii și copilele din anul al 3 și al 4. de școală, întocmită de mai mulți prieteni ai școlii. Ediția II. revădită. Editura librăriei Ciurcu, Brassó 1902 pag. 365. costă 1 cor. 30 bani.

Cartea de compunere pentru școlile primare în două cursuri concentrice. Cursul I. de Iuliă Biroșă învățător. — Această carte e întocmită pe baza noului plan ministerial de învățământ. Cursul al II-lea pentru clasa a V, VI va apărea la 15 Septembrie. Cartea se poate procura de la autor. — Ticvariu mare p. u. Kakova.

Dr. Augustin Bunea: **Vechile Episcopii Românești a Vadului, Geacagiului, Silvașului și Bălgradului.** Blăș 1902, pag. 152. prețul 2 cor. 50 fl.

Posta „Unirii“.

Dr. I. S. Vrei să se reproducă? scrie administrației, ca să nu împrăscie textul.

B. în G. și „1888“. Vom vedea în numărul viitor.

Romeo. Sosit. mulțumite.

Editor și redactor răspunzător:

Aurel C. Domșa.

Premiat la Espuseștiunea internațională din Chicago 1898.

fundată în anul 1847

aur argint și bronz

ANDERS

coronă pentru merite

Fabrica Curții ces. reg.

pentru lucrări în

BRIX &

proprietari ai crucii

de aur cu

(2) 8-12

în Viena I. Dorotheergasse 5. pregătesc

LUCRURI BISERICESCI DIN METAL

pe cum chivoturi, potire, cruci, felinare, candelă, candelabre etc., cu prețurile cele mai ieftine.

Cataloage ilustrate, desamurai, fotografi satii preliminare se trimit la dorință gratuit. Să primesc orfi ce obiecte pentru aurit, argințit, orfi obducere cu bronz, pe cum și orfi ce reparatur.

In atențiunea proprietarilor de pământ!

„Eliberarea pământului de greunamint“.

„Intreprindere de Credit-Hipotecar“

este titlul unui institut ce s'a înființat cu scopul de a da ocaziune proprietarilor de pământuri se potă ajunge la împrumuturi ieftine și pe lângă condițiunile cele mai favorabile.

Acest institut dă împrumuturi pe pământuri ori și unde.

Interesele cu amortisarea capitalului cu tot fac mai puțin ca la băncile mici, numai interesele simple.

Favorul cel mai deosebit și de neprețuit este, că cu încetarea din viață a debitorului, suma împrumutată se șterge de pe pământul hipotecat, ér ratele plătite în amortisarea capitalului se restituiesc numai de cât în bani gata.

Cu modalitatea împrumuturilor acestora, proprietarul unui pământ ajunge la bani ieftini și este sigur că ori și când ar înceta din viață, pământul rămâne liber de greunamint, ér eređii mai capătă și bani gata.

Recomandăm tuturor acelor proprietari de pământuri, cari au lipsă de bani să se folosescă de favorul acesta.

Pe pământuri cari sint hipotecate la alte instituturi încă se dau împrumuturi plătindu-se din suma împrumutată datoria veche la respectivul institut.

La cereri de împrumuturi se recere copia cărților funduare și fôia catastrală.

Prospecte detaliate ou informațiunile necesare să trimit la cerere, pe lângă trimiteria de mărci postale în valóre de una coronă pentru porto postal.

Cererile sint a se adresa la :

Representanța
„Intreprinderii de Credit-Hipotecar, Eliberarea
pământului de greunamint“,
în Sibiu (N. Szeben) strada Bruckenthal 36.